

Univerzita Karlova v Praze - Pedagogická fakulta
Katedra občanské výchovy a filosofie
M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1

Posudek vedoucího diplomové práce

Název práce: Sebevražda včera a dnes

Autor/autorka: Richard Sekerák

Vedoucí práce: Tomáš Samek

Oponent práce: Ondřej Lánský

Studijní obor: FJ-ZSV

Diplomová práce Richarda Sekeráka se zabývá sebevraždou z hlediska společenských věd, zejména sociologie a sociokulturní antropologie. Ačkoli se takto vymezené téma může jevit jako úzce vymezené, ve skutečnosti práce pokrývá rozsáhlý kognitivní terén, v němž – někdy implicitně, jindy explicitně – provádí několik víceúrovňových srovnání současně: klasické úseky sociálních věd (Durkheim) jsou zde postaveny vedle vědy nejsoučasnější; domácí práce (Masaryk) je konfrontována s dobově odpovídajícím dílem zahraničním (Durkheim); globální výzkumy se střídají s popisy silně lokálně ukotvenými; sociologie vede dialog s antropologií a obě dohromady se na některých místech letmo sice, a přesto plodně dotknou filosofie (Aristoteles, Camus, Heidegger); europocentrický pohled je korigován nezápadními pohledy; univerzalizmus se dostává do napětí s kulturním relativismem; teorie je odrazovým můstkem k praktickému výzkumu, mikrosondě, kterou autor provádí mezi svými kolegy, známými a blízkými; náhledy odborníků jsou kontrastovány výpověďmi laiků; kolektivní statistiky rozsáhlých vzorků se střetávají s osobní, soukromou zkušeností. Předložená práce je tedy široce rozkročená, a má-li být popsána jedním kladným slovem, je pestrá. Brání se redukcionismům několikerého druhu a hned na několika frontách současně.

V tom je její síla i slabost. Pokrývající tolik hledisek, přístupů a možností, nemůže všechny z nich naplnit do hloubky, důkladně a nenapadnutelným způsobem; někde jsou poznatky pouze stavěny vedle sebe bez hlubší analýzy. Pluralita perspektiv, která je sama o sobě velkou předností, působí zákonitě na mnoha místech poněkud neukotveně, rozervaně a nejednoznačně. Leccos z toho, co je řečeno, by šlo formulovat precizněji a některé analýzy by nepochybně šlo ještě víc dotáhnout; přes to všechno je *mnohost* práce impozantní, byť v rovině zpracování není text vždy důsledný.

Zmíním se o několika takových nedůslednostech. První, čím čtenáře text zarazí, je jazyková ledabylost a místy až lajdáctví, kdy někde chybí celá slova nebo jsou vychýlené slovní vazby: úvodní pasáže práce přímo volají po jazykové korektuře, kterou jsem po autorovi výslovně požadoval. Nejsou opravena ani ta místa, na která jsem upozornil (třeba že adjektivum “mimospoločenský” se píše dohromady a nikoli jako dvě slova “mimo společenský”, jak to uvádí autor na několika místech). Nesedí ani číslování kapitol v rozboru Durkheima: příčiny individuální jsou uvedeny jako kapitola 1.1.1; příčiny kosmické by tedy logicky měly být jako 1.1.2, namísto toho je jim překvapivě přiřazeno číslo 1.1.1.1, což nemá v logice stati oporu. V samotné anotaci se o výzkumné sondě hovoří jako o “teoretické sondě”, a dokonce i v anotaci najdeme jazykové chyby. Těhle odfláklosti úvodních pasáží práce je škoda, protože hned při čtenářského vstupu do díla se člověka zmocní dojem, že to snad autor po sobě ani pořádně nečetl. Škoda o to větší, že v dalších, pozdějších částech diplomky, se už s tímto jevem ani zdaleka tak často nesetkáme a autor tu dokazuje, že když chce, dokáže odevzdat řádně zkorigovaný text.

Přesto bych nerad, aby se kvůli těmto nedostatkům ztratilo ze zřetele, čím vším je práce přínosná i nad rámec toho, co již bylo naznačeno: především autor uvádí do češtiny doposud nepřeložené klasické a jazykově obtížné dílo Durkheimovo, které převádí přímo z francouzštiny; je přitom patrné, že si s četbou a překladem tohoto díla opravdu pohrál; druhé ze tří stěžejních děl, které autor cituje a často i překládá, je naopak anglické. I zde provádí v lecčem novátorskou práci.

Co je ještě cennější: diplomant dokáže tato díla na mnoha místech trefně porovnávat a nechte je nekriticky. Jeho místy ostrá, ovšem solidně argumentačně podepřená kritika Masarykovy sociologie je podle mého názoru potřebným podnětem do diskuze – zejména v prostředí nekritického masarykovského kultu, jímž je dodnes zatížena část českého školství.

Autor svou práci sice nedospěl k žádné jednoduché poučce, kterou by bylo možné vyvodit ze všech literárních i lidských zdrojů, s nimiž byl konfrontován. Namísto toho objevil obrovskou, ba v čase sílící rozmanitost v názorech i představách o sebevraždě a v přístupech nejen k ní, nýbrž ke všem činitelům, které se na ní spolupodílejí a které ji jako osobní i společenskou skutečnost spoluustavují. Že věc není černobílá a že je nesmírně obtížné k ní zaujmout jakékoli jednorozměrné, redukcionistické stanovisko, není jako výsledek studia vůbec málo. Vzdor všem zmíněným nedotaženostem je předkládaná práce myšlenkově podnětná a na mnoha místech opravdu zajímavá. Místy je v dobrém smyslu slova originální a zároveň vykazuje rysy kritického myšlení – už tím je vzácná mezi běžně odevzdávanými

diplomovými pracemi. To podle mého přesvědčení hodnota daleko větší než jisté metodologické či formální nedostatky, které v práci bezesporu také najdeme.

Závěr:

Závěrečná práce splňuje podmínky kladené na závěrečné práce v příslušném oboru. Doporučuji ji k obhajobě.

Náměty k rozpravě:

1. Než jste se začal seznamovat s prameny své diplomové práce, měl jste o tématu sebevraždy určité názory; v čem se díky této práci Váš náhled poněkud pozměnil, v čem obohatil a v čem byste řekl, že zůstal stejný?
2. Jak si vysvětlujete skutečnost, že Masaryk se na jedné straně ostře staví proti sebevraždě a všemu, co ji doprovází a sociálně i jakkoli jinak posiluje, a na druhé straně zdůrazňuje pozitivní úlohu vzdělání, ačkoli sám dospívá ve svém díle k náhledu, že právě vzdělanější lidé páchají sebevraždu častěji než méně vzdělaní? Jak se s tímto rozparem sám vypořádává?
3. Sebevražda je citlivé téma a přesto právě mezi mladými lidmi, kteří se vzdělávají na středních školách, se může stát, že si někdo vezme život. Kdybyste jako učitel stál před gymnazisty a měl k nim promluvit o tématu sebevraždy, co byste považoval za nepodstatnější, tj. co především byste jim chtěl o tématu sdělit – tak aby z toho sami měli užitek pro život?